

1^ο Θερινό «Πανεπιστήμιο» στις Οινούσσες: Ένα αειφορικό πρόγραμμα επιμόρφωσης εκπαιδευτικών με θέμα: με θέμα: ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ - ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε:»

Κατερίνα Χουλιανά¹, Δρ Αγγελική Τρικαλίτη²

1. Νηπιαγωγός, Υπεύθυνη Γραμματείας Αειφόρου Ελληνικού Σχολείου
aeiforosxoleio@gmail.com
2. Δρ Χημικός, Επ. Σχ. Συμβούλου Φυσικών Επιστημών,
Συντονίστρια του Αειφόρου Ελληνικού Σχολείου
aeiforosxoleio@gmail.com, atrikal@yahoo.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ: Στην αναρτημένη αυτή εργασία παρουσιάζονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά ενός θερινού προγράμματος επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών για το αειφόρο σχολείο. Για την ψηλάφηση της φιλοσοφίας του Αειφόρου Σχολείου οι επιμορφωτές και οι επιμορφούμενοι έζησαν βιωματικά πτυχές της αειφορίας σε κλίμα ομαδικότητας και συνεργατικότητας. <http://www.aeiforosxoleio.gr/wp-content/uploads/2014/09/oinouses.pdf>

ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ: Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αειφόρο Σχολείο, αειφόρος κοινότητα, συμμετοχή

Το καλοκαίρι (21-27 Ιουλίου 2014) πραγματοποιήθηκε το σεμινάριο: **Θερινό «Πανεπιστήμιο» στις Οινούσσες με θέμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ-ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ**, το οποίο οργανώθηκε από την Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (ΕΛΛΕΤ) στο πλαίσιο του εγκεκριμένου από το Υπουργείο Παιδείας Προγράμματος «Αειφόρο Ελληνικό Σχολείο»: όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε», σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Αθηνών και την Έδρα της UNESCO για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Το θερινό αυτό σεμινάριο το παρακολούθησαν εκπαιδευτικοί οι οποίοι συμμετέχουν ή ενδιαφέρονται να συμμετάσχουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ: Όλοι νοιαζόμαστε, όλοι συμμετέχουμε. Με την παρακολούθηση του σεμιναρίου αυτού δόθηκε στους εκπαιδευτικούς η ευκαιρία να προσεγγίσουν τη φιλοσοφία του αειφόρου σχολείου και να βιώσουν στην καθημερινότητά τους μερικές από τις προτεινόμενες αειφορικές πρακτικές:

- Πως εργάζεται ομαδικά μια ομάδα ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα. (καταμερισμός ρόλων, τακτικές συνεδριάσεις, επανακαθορισμός στόχων)
- Πως λειτουργούν στη καθημερινότητα αειφορικές πρακτικές (ανακύκλωση πλαστικού και χαρτιού, κομποστοποίηση των οργανικών καταλοίπων, δεκατιανό με βάση τη μεσογειακή διατροφή).

Πως μπορεί να συνδεθεί το σχολείο με την ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκει

Ταυτόχρονα, οι εκπαιδευτικοί εργάστηκαν βιωματικά με τις πλέον σύγχρονες διδακτικές μεθόδους για την επεξεργασία των πυλώνων αιεφορίας στο ελληνικό σχολείο.

Μεγάλο πλεονέκτημα για το σεμινάριο αυτό αποτέλεσε ο μεγάλος αριθμός φορέων με τους οποίους συνεργαστήκαμε για αυτή την αιεφορική δραστηριότητα. οι οποίοι μας προσέφεραν δωρεάν τη μετακίνηση, τη διαμονή και το χώρο διεξαγωγής του σεμιναρίου. Η συνεργασία αυτή είχε ως αποτέλεσμα το σεμινάριο αυτό να έχει χαμηλό κόστος.

Ένα θερινό σχολείο (το ονομάσαμε Πανεπιστήμιο στη συνέχεια καθώς στις επαφές μας με τους διαφόρους φορείς έπρεπε να διευκρινίζουμε διαρκώς ότι το πρόγραμμα δεν αφορούσε σε μαθητές αλλά μόνο σε εκπαιδευτικούς, ενήλικες) έχει πολλά πλεονεκτήματα καθώς προσφέρεται για την αποτελεσματική γνωριμία μεταξύ τους και με τον θεσμό (εν προκειμένω του ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ), διευκολύνει τους εκπαιδευτικούς για το επόμενο σχολικό έτος, συμβάλει στην πρακτική και ηθική ενίσχυση των εκπαιδευτικών, συμβάλει έμπρακτα στον εκσυγχρονισμό του Ελληνικού Σχολείου καθώς δίνεται η δυνατότητα να εφαρμοστούν στην πράξη, βιωματικά, καινοτόμες διδακτικές προσεγγίσεις.

Το 1^ο Θερινό «Πανεπιστήμιο» πραγματοποιήθηκε στις Οινούσσες καθώς υπήρχαν πολλά θετικά στοιχεία για την περιοχή αυτή όπως:

- Η ύπαρξη των δύο οικοτροφείων της Ακαδημίας Εμπορικού Ναυτικού και του Ναυτικού Επαγγελματικού Λυκείου.
- Το μικρό μέγεθος του νησιού το οποίο δεν δίνει ερεθίσματα για την ενασχόληση των συμμετεχόντων με άλλα θέματα, αντίθετα δίνει ευκαιρίες για συνεργασία μεταξύ των μελών του σεμιναρίου.
- Η απουσία τουριστικής ανάπτυξης το καθιστά ενδιαφέρον από ερευνητική άποψη για την αναζήτηση της αιεφορίας σε αυτό.

Συνεργασίες για το «1^ο Θερινό Πανεπιστήμιο στις Οινούσσες»

Για την οργάνωση και εκτέλεση του σεμιναρίου αυτού απαιτήθηκαν συνεργασίες σε πολλά επίπεδα όπως:

1. Στο επίπεδο σχεδιασμού από την πολυμελή ομάδα του Συμβουλίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης της ΕΛΛΕΤ.
2. Στο επίπεδο μικρών χορηγιών φιλοξενίας από τοπικούς φορείς και μετακίνησης από τη σχετική ναυτιλιακή εταιρεία για να καταστεί οικονομικότερο το όλο πρόγραμμα
3. Στο επίπεδο της διερεύνησης της αιεφορίας στο νησί, καθώς η τοπική αυτοδιοίκηση και άλλοι τοπικοί φορείς ανταποκρίθηκαν τα μέγιστα σε όλα τα αιτήματά μας.

Μερικά στοιχεία για το σεμινάριο

Στο σεμινάριο συμμετείχαν πενήντα πέντε (55) επιμορφούμενοι:

1. Πενήντα τρεις (53) εκπαιδευτικοί (22 της πρωτοβάθμιας και 31 της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης). Ανάμεσα σε αυτούς υπήρχαν δύο Υπεύθυνοι

Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δυτικής Αττικής και Άρτας, δύο διευθυντές Λυκείου, δύο διευθυντές Γυμνασίου και τρεις διευθυντές Δημοτικού Σχολείου και μία εκπαιδευτικός από το Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ομηρούπολης Χίου. Συμμετείχαν επίσης και δύο ιδιωτικά σχολεία της Αττικής. Από αυτούς οι 22 συμμετέχουν ήδη στο πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ.

2. Δύο (2) φοιτητές (ένας της Σχολής Εμποροπλοιάρχων και μία εντόπια μεταπτυχιακή φοιτήτρια σε μουσειοπαιδαγωγικές σπουδές)

Οι επιμορφούμενοι προέρχονταν από 31 σχολεία όλης της Ελλάδας: Αττικής, 20 σχολεία, Κεντρικής Μακεδονίας 4 σχολεία, Δυτικής Ελλάδας/ Πάτρα 1 σχολείο, Στερεάς Ελλάδας/Καρπενήσι 1, Ανατολικής Μακεδονίας/Καβάλα 1 σχολείο, Δυτικής Μακεδονίας/Πτολεμαΐδα 1 σχολείο, Ήπειρος/ Ιωάννινα 1 σχολείο, Δωδεκάνησα/Ρόδος 1 σχολείο, Βόρειο Αιγαίο/Ικαρία 1 σχολείο. Συμμετείχαν επίσης πέντε (5) στελέχη της εκπαίδευσης από την Αττική, την Κορινθία, τη Φωκίδα, την Άρτα και τη Χίο.

ΟΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΕΣ-ΕΜΨΥΧΩΤΕΣ

Στον αρχικό σχεδιασμό υπήρχαν 19 επιμορφωτές-εμψυχωτές. Δεν κατέστη τελικά δυνατή η συμμετοχή δύο από αυτούς για λόγους υγείας, οπότε τελικά συμμετείχαν δέκα επτά (17). Ανάμεσα στους 17 επιμορφωτές – εμψυχωτές εργαστηρίων είχαμε: εννέα (9) κατόχους διδακτορικού διπλώματος και έξι (6) κατόχους διπλώματος ειδίκευσης (master) στην Εκπαίδευση και δύο άτομα διακεκριμένα στον τομέα τους.

Στο σεμινάριο συμμετείχε ο Καθηγητής Μιχάλης Σκούλλος, Καθηγητής του ΕΚΠΑ, κάτοχος της Έδρας της UNESCO για την Διαχείριση & Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στη Μεσόγειο και παρουσίασε:

- Την Κεντρική εναρκτήρια ομιλία του σεμιναρίου
- Τη μεθοδολογία της διερεύνησης της εμπλοκής της τοπικής κοινότητας στη διαχείριση των φυσικών πόρων σε ένα νησί.

ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ

Ως προς το περιεχόμενο: Η οργάνωση του περιεχομένου στηρίχθηκε σε δύο άξονες: 1^{ος} άξονας: ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ και 2^{ος} άξονας: ΑΕΙΦΟΡΟ ΚΟΝΟΤΗΤΑ

Για τον 1^ο άξονα οργανώθηκαν βιωματικά εργαστήρια τα οποία στηρίχθηκαν στους οκτώ (8) πυλώνες εισόδου της αειφορίας στο σχολείο, όπως έχουμε σχεδιάσει για το πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Για τον 2^ο άξονα οργανώθηκε η εκτέλεση ενός ερευνητικού project με θέμα: Οινούσσες: μια αειφορική κοινότητα;

Με την υποστήριξη μελών της τοπικής αυτοδιοίκησης και άλλων συλλογικών φορέων του νησιού, αλλά και απλών πολιτών κατέστη δυνατή η επιτυχής διεξαγωγή του ερευνητικού project. Συναρθρώθηκαν έτσι πολύ καλά οι δύο άξονες και οι εκπαιδευτικοί έλαβαν μία σημαντική εμπειρία για την εκτέλεση των ερευνητικών project (τα οποία σημειωτέον στο εκπαιδευτικό μας σύστημα έχουν περισσότερο εγκυκλοπαιδικό περιγραφικό χαρακτήρα και λιγότερο ερευνητικό κριτικό).

Τα βιωματικά εργαστήρια για τους πυλώνες της αειφορίας στο σχολείο διακρίνονταν:

Α. **Στα παιδαγωγικά εργαστήρια** στα οποία οι επιμορφούμενοι καλούνταν με την καθοδήγηση των εμψυχωτών να καταθέσουν τις γνώσεις τους, τις εμπειρίες

τους και τις δεξιότητές τους για να επεξεργαστούν ένα θέμα στο πλαίσιο του αιφόρου σχολείου, όπως είναι ο σχεδιασμός κήπου στο σχολείο, ο σχεδιασμός ενός ερευνητικού πρότζεκτ, κ.ά. Επίσης μέσα από τα εργαστήρια της Δημοκρατίας και των ψυχοσυναισθηματικών σχέσεων είχαν τη δυνατότητα να αντιληφθούν τη σημασία αυτών των δύο πυλώνων του Αιφόρου σχολείου και να εκπαιδευτούν σε μεθόδους επεξεργασίας τους καθώς και οριζόντιας εξακτίωσής τους μέσα από τον εμβολιασμό και όλων των υπόλοιπων θεμάτων.

Β. Στα εργαστήρια με κατασκευές στα οποία οι επιμορφούμενοι κλήθηκαν να κατασκευάσουν κάτι: κομποστοποιητή, κούκλες από απλά υλικά και απορρίμματα, μακέτες σχολικών αυλών, χρωματιστά και αρωματικά σαπούνια κ.ά.

Η ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα όλο χτίστηκε σε τέσσερα επίπεδα. Τα επίπεδα αυτά επικοινωνούσαν μεταξύ τους και ήταν συναρθρωμένα σε ένα όλον.

1^ο επίπεδο: Τα πρωινά βιωματικά εργαστήρια το περιεχόμενο των οποίων σχετίζεται με τους οκτώ πυλώνες εισαγωγής της αιφορίας στα σχολεία

2^ο επίπεδο: τα απογευματινά, επίσης βιωματικά εργαστήρια αφιερωμένα στις τέχνες και τον πολιτισμό καθώς και σε άλλες δημιουργικές κατασκευές όπως ή δημιουργία αρωματικών σαπουνιών από τηγανέλαια η δημιουργία αυτοσχέδιων ηλιακών συσκευών.

3^ο επίπεδο: οι εργασίες για το ερευνητικό πρότζεκτ, οι επισκέψεις στο πεδίου, οι συναντήσεις με τους εκπροσώπους κατάλληλων φορέων και οι συνεντεύξεις τους

4^ο επίπεδο: οι συμμετοχή σε απογευματινές δράσεις μετά το κανονικό πρόγραμμα Ακολουθεί αναλυτική περιγραφή των δράσεων αυτών

Συμμετοχή στις απογευματινές δράσεις.

Μετά την κανονική διάρκεια των βιωματικών εργαστηρίων είχαν προβλεφθεί και παράλληλες δράσεις σχετικές με το περιεχόμενο του σεμιναρίου μας. Τέτοιες δράσεις ήταν:

Η προβολή ταινίας.

Ένα σημείο σύνδεσης με την τοπική κοινότητα ήταν η προβολή της ταινίας της Λυδίας Καρρά «Φωνή Αιγαίου» στον κινηματογράφο του νησιού. Συμμετείχαν αρκετά στελέχη των φορέων που συνεργαζόμαστε, αλλά και ευαισθητοποιημένα μέλη της τοπικής κοινότητας.

Η εκδήλωση γευσιγνωσίας, για την ανάδειξη τοπικών προϊόντων.

Ο περίπλους του νησιού με το πλοίο ΟΙΝΟΥΣΣΑΙ ΙΙΙ, μας έδωσε τη δυνατότητα να παρατηρήσουμε τη γεωλογική ποικιλότητα της συστάδας των έντεκα νήσων που συνιστούν τις Οινούσσες.

Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ «1^{ΟΥ} ΘΕΡΙΝΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΙΣ ΟΙΝΟΥΣΣΕΣ»

Η αξιολόγηση ήταν διαμορφωτική και τελική. Συγκεκριμένα, δόθηκε η δυνατότητα καθ' όλη τη διάρκεια του σεμιναρίου να διατυπώνονται απόψεις και παρατηρήσεις για το σεμινάριο, καθώς υπήρχε:

1. **Ο τοίχος των εντυπώσεων** όπου διατυπώνονταν γενικές απόψεις για την οργάνωση.

2. **Δυνατότητα καταγραφής κρίσεων** για κάθε εργαστήριο του σεμιναρίου ξεχωριστά με το μοίρασμα αυτοκόλλητων χαρτιών στα οποία κατέγραφαν τις εντυπώσεις τους και στη συνέχεια τα κολλούσαν σε ένα μεγάλο χαρτί για τα μελετήσει η ομάδα μας για μελλοντική αξιοποίηση.

3. **Αξιολόγηση** για όλα τα εργαστήρια τα σχετιζόμενα με τους οκτώ (8) πυλώνες του αειφόρου σχολείου από **κριτικούς φίλους με καταγραφή σχολίων και παρατηρήσεων βελτίωσης**.

4. **Η αξιολόγηση** γινόταν και προφορικά με τη διατύπωση των εντυπώσεών τους οι οποίες ήταν πολύ - πολύ θετικές.

5. **Η τελική όμως αξιολόγηση έγινε μέσα από μία google- φόρμα, η οποία ετοιμάστηκε με** ερωτήσεις που αξιολογούν κάθε πτυχή του σεμιναρίου. Η φόρμα αυτή στάλθηκε ηλεκτρονικά και συμπληρώθηκε επίσης ηλεκτρονικά και ανώνυμα από τους επιμορφούμενους. Παρά του ότι η αξιολόγηση του σεμιναρίου ήταν πολύ υψηλή, προέκυψαν πολύ ενδιαφέρουσες προτάσεις για επόμενες διοργανώσεις. Ήδη έχουμε λάβει υπόψη αρκετές από τις προτάσεις αυτές στο 2^ο Πανελλαδικό Σεμινάριο που οργανώθηκε στη συνέχεια.

6. Μία έμμεση αξιολόγηση του σεμιναρίου αποτελεί το γεγονός ότι ο Καθηγητής Μιχαήλ Σκούλλος, εκτιμώντας τα πολλά αειφορικά στοιχεία του σεμιναρίου αυτού, ως προς το περιεχόμενο, ως προς τη συνεργασία πολλών φορέων που προσέφεραν και ως προς τη σύνδεση του με την τοπική κοινότητα, το παρουσίασε στην Παγκόσμια συνδιάσκεψη της ΟΥΝΕΣΚΟ για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη στην Ναγκόγια της Ιαπωνίας.

ΤΙ ΕΠΙΤΥΧΑΜΕ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΥΤΟ

Με το πρόγραμμα αυτό πετύχαμε πολλούς στόχους όπως:

1. Να οργανώσουμε και να υλοποιήσουμε ένα σεμινάριο για το Αειφόρο Σχολείο με βιωματικές διδακτικές τεχνικές, τεχνικές εμπύχωσης ομάδας, στη διάρκεια του οποίου είχαμε την ευκαιρία να εμβαθύνουμε μέσα από την επικοινωνία μας με τους εκπαιδευτικούς στις διαδικασίες εισαγωγής της αειφορίας στο σχολείο.

2. Να επικοινωνήσουμε με ουσιαστικό τρόπο το πρόγραμμα ΑΕΙΦΟΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ σε έναν μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών και σχολείων.

3. Να ανοίξουμε το πρόγραμμα αυτό στην τοπική κοινότητα, η οποία το αγκάλιασε και οδηγήθηκαμε σε μια γόνιμη σύμπραξη. Δώσαμε έτσι ένα υπόδειγμα στους εκπαιδευτικούς για το πώς το ΑΕΙΦΟΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ μπορεί να συνδέεται με την κοινότητά του.

4. Να συνεργαστούμε αποτελεσματικά με τους τοπικούς φορείς, η αρωγή των οποίων ήταν καταλυτική για τις ανάγκες της ερευνητικής μας εργασίας και τη διάχυση των αρχών της Αειφόρου Ανάπτυξης και των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων της επιτόπιας έρευνας που αφορούσε το νησί τους. Να έχουμε γόνιμη αλληλεπίδραση του Αειφόρου Σχολείου με την κοινότητα, ανάπτυξη θερμών σχέσεων αλληλοκατανόησης.

5. Να κατακτήσουμε στην πράξη τη συνεργατικότητα των μελών της οργανωτικής ομάδας.

6. Κατακτήσαμε επίσης άυλα αγαθά όπως είναι: ενδιαφέρον, κατανόηση, τεχνογνωσία, έρευνα, προτάσεις που ανέπτυξε η υλοποίηση του 1^{ου} Θερινού Πανεπιστημίου στις Οινούσσες.

7. Την πρόσκληση από μεριάς των κατοίκων και του Δημάρχου να ανοίξουμε δράσεις στην τοπική κοινότητα το 2015 (ενημέρωση και ευαισθητοποίηση για ανακύκλωση στην πηγή και κομποστοποίηση

8. Ενισχύσαμε οικονομικά την τοπική κοινότητα καθώς μεταφέρθηκαν υλικοί πόροι στο νησί, κινήθηκε η τοπική αγορά, τα καταστήματα εστίασης, αλλά και άυλοι πόροι όπως ευαισθητοποίηση για τα καμένα, αειφορική διαχείριση απορριμμάτων, ενίσχυση και προτίμηση στα τοπικά προϊόντα, ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού και των ιστορικών μνημείων (μουσείο, μοναστήρι, τοπική αρχιτεκτονική)

9. Πετύχαμε να αφήσουμε μικρό οικολογικό αποτύπωμα με την διαχείριση απορριμμάτων στα δύο συγκροτήματα διαμονής και στο χώρο διεξαγωγής των εργαστηρίων (ανακύκλωση στην πηγή πλαστικού και χαρτιού και μεταφορά τους στη Χίου με ευθύνη της οργανωτικής). Επικοινωνήσαμε το μήνυμα τόσο στον Δήμαρχο όσο και στους κατοίκους και εφαρμόσαμε καλές πρακτικές (αειφορικές) διαβίωσης, δίνοντας το παράδειγμα.

10. Ολοκληρώσαμε το πρόγραμμα με επιτυχία αναφορικά με τους στόχους και μαζί με τους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς επιτύχαμε ένα αποτέλεσμα, ειδικά με τις ερευνητικές εργασίες υπεράνω των αρχικών μας προσδοκιών, ώστε να θεωρήσουμε την κούραση και τις ατελείωτες ώρες εθελοντικής εργασίας της οργανωτικής ότι αποτελούν ελάχιστη συνεισφορά στο εγχείρημα επιμόρφωσης-ευαισθητοποίησης και αλληλοεπίδρασης εκπαιδευτικών με την τοπική κοινότητα.

11. Το γεγονός ότι πολλοί από τους συμμετέχοντες θα ήθελαν να συμμετέχουν και στο 2^ο Θερινό Πανεπιστήμιο (ακόμα και αν πραγματοποιηθεί στον ίδιο τόπο) μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η υλοποίηση του «1^{ου} Θερινού Πανεπιστημίου στις Οινούσσες» δικαίωσε τον τίτλο και το περιεχόμενο περισσότερο από τις προσδοκίες μας.

12. Τα θετικά σχόλια τα οποία όχι μόνο διατυπώθηκαν προς εμάς, αλλά έχουν καταγραφεί και στο διαδίκτυο. Ιδιαίτερη αξία έχουν τα σχόλια από άτομα τα οποία έχουν παρακολουθήσει πληθώρα σεμιναρίων και έχουν αποκτήσει απαιτητικά κριτήρια αξιολόγησης. <http://perekp.wordpress.com/2014/08/05/%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B5%CF%8D%CF%83%CE%B7-%CE%B1%CF%80-%CF%84%CE%BF-1%CE%BF-%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BD%CF%8C-%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B9%CE%BF/>

Ως επίλογο παραθέτουμε τις κρίσεις ενός επιμορφούμενου στη φόρμα της τελικής ανώνυμης αξιολόγησης του σεμιναρίου:

Το θερινό «Πανεπιστήμιο» στις Οινούσσες πιστεύω ότι πέτυχε:

- Την εκπαίδευση για την αειφορία με νέες μεθοδολογικές προσεγγίσεις
- Τη μετάδοση της γνώσης μέσα από διαλεκτικές διαδικασίες

διδασκαλίας και μάθησης την ανάπτυξη της διερεύνησης, της συνεργατικότητας, της συντροφικότητας, της συλλογικότητας και της ευαισθησίας.

• Επίσης θεωρώ ότι αυτές οι συμμετοχικές διαδικασίες μας βοηθούν ουσιαστικά και μας βελτιώνουν ως εκπαιδευτικούς αλλά και ως πολίτες.»